Pregledni rad
DOI: 10.47152/Palic2026.10

KONTINUIRANA EDUKACIJA BRANILACA MALOLJETNIH UČINILACA KRIVIČNIH DJELA – PRAKSA U REPUBLICI SRPSKOJ –

Ljubinko MITROVIĆ*
Sonja MALIĆ**

U odredbi stava 1 člana 113 Zakona o advokaturi Republike Srpske propisana je obaveza advokata da se stalno stručno usavršavaju i stiču nova znanja i vještine potrebne za stručno, nezavisno, samostalno, djelotvorno i etično obavljanje advokatske službe, u skladu sa programom stručnog usavršavanja koji donosi Advokatska komora Republike Srpske. Sličnu odredbu koja propisuje obavezu advokata, odnosno branilaca maloljetnih lica da se kontinuirano edukuju možemo pronaći i u odredbama člana 197 Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske. Naime, radi se o jednoj opštoj odredbi koja podrazumijeva posebne, odnosno specijalizovane, ali i obavezne edukacije svih onih lica (prije svega učesnika u postupcima, ali drugih, primjera radi zaposlenih u vaspitno-obrazovnim ustanovama) koja su u svakodnevnom radu u kontaktu sa maloljetnicima.

* Doktor nauka, redovni profesor na Fakultetu pravnih nauka Panevropskog univerziteta APEIRON u Banjoj Luci; naučni saradnik Instituta za uporedno pravo u Beogradu; https://orcid.org/0000-0002-3809-4183. E-mail: ljubinko58@gmail.com
** Advokat. E-mail: sonja_malic@yahoo.com

Postupak prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela, uz one neizostavne njegove učesnike poput policije, tužilaštva ili organa starateljstva, a veoma često, tu su i sudovi, odnosno ustanove za izvršenje zavodskih vaspitnih mjera, odnosno kazne maloljetničkog zatvora, mora imati i jednog važnog učesnika bez kojeg bilo kakvo postupanje prema maloljetnom licu, učiniocu krivičnog djela nije moguće. Naime, radi se o braniocu maloljetnika, odnosno njegovom advokatu čije je prisustvo u ovim posebnim postupcima, shodno odredbi člana 77 Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske, neizostavno. Navedenom zakonskom odredbom predviđeno je da maloljetnik mora imati branioca kada ga prvi put ispituju tužilac za maloljetnike ili policijski službenik, odnosno tokom cijelog postupka (od njegovog pokretanja do konačnog završetka krivičnog postupka), i to bez obzira na vrstu i visinu krivične sankcije koja je za konkretno krivično djelo propisana. I ono što se na ovom mjestu, a zbog same teme ovog referata, posebno mora istaći, branilac kojeg postavlja sudija za maloljetnike, odnosno branilac maloljetnika po službenoj dužnosti mora imati posebna znanja propisana zakonom iz oblasti dječijih prava, prestupništva mladih i njihove krivičnopravne zaštite. Upravo o sticanju posebnih znanja, odnosno kontinuiranoj i svakako obaveznoj edukaciji branilaca maloljetnih učinilaca krivičnih djela u Republici Srpskoj biće riječi u ovom referatu.

Ključne riječi: maloljetnik, krivično djelo, krivični postupak, obavezna edukacija, branilac - advokat

UKRATKO O ORGANIMA MALOLJETNIČKOG PRAVOSUĐA

Krivični postupak prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela spada u posebne krivične postupke. S obzirom na to, na ovaj postupak primjenjuju se posebna pravila sasvim drukčija u odnosu na pravila koja važe u opštem, odnosno redovnom krivičnom postupku.

U krivičnim postupcima koji se vode prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela (slično stanje je i sa prekršajnim postupcima koji se vode povodom počinjenih prekršaja) neizostavno je učešće niza organa

pravosuđa u širem smislu riječi, koji manje-više imaju značajna ovlašćenja koja se odnose na pokretanje, ali i vođenje i svakako okončanje ovih specifičnih, odnosno posebnih krivičnih postupaka.

Iz odredbe člana 1 Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske (u daljem tekstu: ZOM RS) sasvim je jasno da prema djeci koja se nalaze u sukobu sa zakonom, mlađim punoljetnim licima i djeci koja su žrtve ili su svjedoci počinjenog krivičnog djela postupaju, u pravilu, sljedeći organi, i to: sudovi, javna tužilaštva, advokati, policijski organi, odnosno, prije svega, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske i organi starateljstva, odnosno, u pravilu nadležni centri za socijalni rad.. Uz ove, posebno naznačene državne organe, u svakom slučaju ne treba zaboraviti, odnosno zanemariti ni porodicu maloljetnika, a zatim škole koje oni pohađaju, druge institucije u kojima borave na svim nivoima društvene zajednice, kao i druge učesnika uključene u krivičnu i svaku drugu proceduru prema maloljetniku u sukobu sa zakonom (Mitrović, 2015, str. 109-125).

Zbog svog značaja, treba posebno istaći dvije važne obaveze svih pobrojanih organa koji učestvuju u maloljetničkim krivičnim postupcima, i to: prva, prema principu hitnosti postupanja, svi učesnici u postupcima su dužni da najhitnije postupaju kako bi se postupak prema maloljetniku u sukobu sa zakonom što prije završio (hitnost postupanja je predviđena i odredbom člana 40 stav 2 tačka b) Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta iz 1989. godine), i druga koja je predviđena maloljetničkim zakonom, a odnosi se na posebnu obavezu tužioca, odnosno sudije za maloljetnike prema kojoj oni, u skladu sa principima i pravilima propisanim zakonom i odgovarajućim podzakonskim aktima, ne pribjegavaju vođenju formalnog krivičnog postupka, nego slučaj maloljetnog učinioca krivičnog djela kada god je to moguće, i u skladu je sa zakonom, rješavaju primjenom alternativnih mjera, odnosno vaspitnih preporuka (član 40 stav 3 tačka b) Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta iz 1989. godine) (Mitrović, 2015, str. 109-125).

BRANILAC U POSTUPKU PREMA MALOLJETNICIMA

Za razliku od krivičnih postupaka prema punoljetnim učiniocima krivičnih djela u kojima pravo na odbranu[1] ne podrazumijeva uvijek i

[1] U okviru prava na odbranu, svakom kome se stavlja na teret izvršenje krivičnog djela Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP), u odredbi

obavezno prisustvo branioca, kao i pravo na besplatnog branioca,[2] u krivičnim postupcima prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela prisustvo branioca, odnosno advokata je obavezno u svim fazama krivičnog postupka. Dakle, radi se o jednom od pitanja koje je izričito riješeno maloljetničkim zakonom i ono predstavlja važan aspekt maksimalno stručne odbrane maloljetnika (Soković, Bejatović, 2009, str. 135-136), s tim da je posebno važno istaći da branilac u postupcima prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela može biti isključivo advokat[3] pod uslovima koji su propisani zakonom[4] (Mitrović, 2014, str. 663-675). Nesporno je, branilac maloljetnika ima ključnu i obaveznu ulogu garantovanu ZOM RS, a njegova uloga je preventivno-zaštitna sa fokusom na najbolji interes maloljetnika, a ne samo na odbranu djeteta u sukobu sa zakonom od optužbe (Banić, 2012, str. 116-121).

Pravo maloljetnika na odbranu (kao posebno i izuzetno važno pravo koje se nacionalnim pravom ne može ukinuti već samo urediti, svakako pri tome poštujući međunarodne standarde), visoko je rangirano u okviru zajamčenih dječijih prava (Đurđić, 2010, str. 165-183). S druge strane, pravo maloljetnika da se brani uz pomoć branioca - advokata kao jedno od osnovnih njegovih prava koja maloljetniku u sukobu sa zakonom treba garantovati u svim stadijumima krivičnog postupka, predviđeno je i u nizu međunarodnih dokumenata. Tako, primjera radi, Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta iz 1989. godine, kroz odredbu člana 40 stav 2 tačka b) II obavezuje sve države potpisnice da svakom djetetu koje je

---

člana 6 stav 3 *eksplicite* jemči: zabranu diskriminacije (član 14 EKLJP), pravo na obaviještenost o optužbama (član 6 stav 3 tačka a) EKLJP), pravo na pripremu odbrane (član 6 stav 3 tačka b) EKLJP), pravo da se sam brani i pravo na branioca (član 6 stav 3 tačka c) EKLJP), pravo predlaganja i izvođenja dokaza (član 6 stav 2 tačka d) EKLJP). Ovo pravo je u tijesnoj vezi sa pravom na pravično suđenje jer obezbjeđuje ravnopravnost stranaka pred sudom ("jednakost oružja") i pretpostavka je za kontradiktornost izvođenja dokaza (vid. više: Đurđić, 2010, str. 165-183).

[2] Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske (2012) u odredbi člana 47 stav 1 predviđa: "Osumnjičeni, odnosno optuženi može imati branioca tokom cijelog postupka".

[3] Branilac, odnosno advokat maloljetnika može da bude isključivo lice koje je završilo pravni fakultet, položilo pravosudni ispit i koje je upisano u imenik Advokatske komore, s tim da to lice prema maloljetničkom zakonu mora imati posebna znanja propisana zakonom iz oblasti dječijih prava, prestupništva mladih i njihove krivičnopravne zaštite.

[4] Zakon o advokaturi Republike Srpske (2015) propisuje da je advokatura nezavisna i samostalna služba pružanja pravne pomoći fizičkim i pravnim licima i ona podrazumijeva obavljanje advokatske službe. Pružanje pravne pomoći obuhvata: …g) zastupanje i odbranu fizičkih i pravnih lica…Advokat je lice koje je upisano u imenik advokata Advokatske komore, koje je položilo advokatsku zakletvu i bavi se advokaturom.

osumnjičeno ili optuženo da je prekršilo krivični zakon garantuju najmanje "da bude odmah i neposredno obaviješteno o optužbama protiv njega/nje, a ako je primjereno preko njegovih/njenih roditelja ili zakonskih staratelja, i da ima pravnu ili drugu odgovarajuću pomoć u pripremi i iznošenju svoje odbrane", a u odredbi člana 40 stav 2 tačka b) III ove Konvencije "da nadležan, nezavisan i nepristrasan organ ili sudsko tijelo bez odugovlačenja donese odluku, u pravičnom postupku u skladu sa zakonom, uz prisustvo pravnog ili drugog odgovarajućeg zastupnika...". S druge strane, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda,[5] u odredbi člana 6 stav 3, nabrajajući minimalna jemstva optuženog, razlikuje pravo na branioca po vlastitom izboru i pravo na besplatnu pravnu pomoć (Simović *i sar.,* 2013, str. 234). U Pravilu III 18 a) Havanskih pravila takođe se navodi da "maloljetnici treba da imaju pravo na advokata i na besplatnu pravnu pomoć, gdje takva vrsta pomoći postoji". Nadalje, istim pravilom se uređuje da maloljetnici u sukobu sa zakonom imaju pravo da redovno komuniciraju sa svojim braniocem, odnosno advokatom, te da će privatnost i povjerljivost njihove komunikacije biti u potpunosti obezbijeđena. I na kraju, Pravilom 15.1 Pekinških pravila (1985) propisano je da će "maloljetnik tokom cijelog postupka imati pravo da ga predstavlja pravni savjetnik ili pravo na besplatnu pravnu pomoć kada je u dotičnoj zemlji takva mogućnost predviđena" (Simović *i sar.,* 2010, str. 176-177). Sa pravom na branioca usko je povezano i jedno novo pravo maloljetnika u sukobu sa zakonom koje se izričito navodi u Pravilu 7.1 Pekinških pravila (1986), a to je njegovo pravo na staranje roditelja ili staratelja (Mitrović, 2014, str. 663-675).

Pravo na branioca, kao segment prava na odbranu zagarantovano je i Ustavom Republike Srpske. Naime, odredbom člana 19 Ustava Republike Srpske "jamči se pravo na slobodan izbor branioca i nesmetano opštenje sa njim". Uz prednje, stavom 3 navedene ustavne odredbe predviđeno je i da "branilac ne može biti pozvan na odgovornost za radnje preduzete u postupku odbrane". Nadalje, pravo maloljetnika na stručnu odbranu, odnosno pravo djeteta u sukobu sa zakonom na branioca ili tzv. obavezna odbrana predviđeno je i maloljetničkim krivičnim zakonodavstvom u Bosni i

[5] Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda predstavlja pravni akt Savjeta Evrope koji je donesen 4. novembra 1950. godine u Rimu. Bosna i Hercegovina je ratifikovala ovu Konvenciju 12. jula 2002. godine i tom prilikom su ratifikovani i dodatni protokoli br. 1 i 4. Protokol broj 6 je ratifikovan 1. avgusta 2002. godine, dok je protokol broj 7 ratifikovan 1. oktobra 2002. godine, a protokol broj 13 je ratifikovan 1. novembra 2003. godine.

Hercegovini.[6] Primjera radi, odredbom stava 1 člana 77 ZOM RS propisano je da maloljetnik *mora* imati branioca prilikom prvog ispitivanja,[7] odnosno prvom prilikom kada ga ispituju tužilac za maloljetnike ili policijski službenik, odnosno tokom *cijelog postupka* (pokretanja i vođenja krivičnog postupka), bez obzira na vrstu i visinu krivične sankcije koja je za učinjeno krivično djelo propisana (vrsta krivičnog djela koje se stavlja na teret maloljetniku, kao i vrsta i iznos krivične sankcije propisane za to krivično djelo potpuno su beznačajni kada je riječ o stručnoj odbrani maloljetnog lica) (Mitrović, 2014, str. 663-675; Soković, Bejatović, 2009, str. 135-136). S obzirom na to, da krivični postupak prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela podrazumijeva tri njegove faze, zakonski izraz "*cijeli postupak*" svakako ima u vidu kako pripremni postupak, tako i prvostepeni postupak pred sudijom za maloljetnike i na kraju, postupak po pravnim lijekovima (Mitrović, 2014, str. 663-675). To podrazumijeva i dalje obaveze u pogledu branioca maloljetnika, pa tako maloljetni učinilac krivičnog djela mora imati branioca i u onim situacijama kada policijski službenik izriče policijsko upozorenje[8] (radi se o posebnoj alternativnoj ili neformalnoj mjeri koju van uobičajene sudske procedure, a shodno odredbi člana 22 ZOM RS izriče policijski službenik koji posjeduje posebna znanja, svakako uz odobrenje tužioca za maloljetnike), odnosno i u onim situacijama kada tužilac za maloljetnike

[6] Bosanskohercegovačko maloljetničko krivično zakonodavstvo danas čine, prije svega, tri maloljetnička krivična zakona. Naime, pored već pomenutog Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske, skoro pa identične zakone donijeli su Brčko distrikt Bosne i Hercegovine (Zakon je donesen novembra 2011. godine i objavljen u Službenom glasniku Brčko distrikta BiH, broj 44/2011) i Federacija Bosne i Hercegovine (koja je svoj maloljetnički zakon donijela decembra 2013. godine, a objavljen je u Službenim novinama Federacije BiH, broj 7/2014).

[7] Ako je maloljetnik ispitan bez prisustva branioca, zapisnik i snimak maloljetnikovog ispitivanja ne mogu da se upotrijebe kao dokaz u postupku. Upravo je presuda Evropskog suda za ljudska prava *Salduz v. Tuεκey* važna za obim prava na branioca. U navedenom slučaju je riječ o sedamnaestogodišnjaku koji je zadržan zbog sumnje da je učestvovao u protivzakonitim demonstracijama. Za vrijeme ispitivanja pred istražnim sudijom i državnim advokatom priznao je djelo. Tek mu je kasnije omogućen pristup braniocu. Evropski sud je našao da je njegovo pravo na pravično suđenje povrijeđeno time što mu je uskraćena pravna pomoć (vid. više u: *Simović i sar.,* 2013, str. 235).

[8] U odredbama člana 88 Zakona o zaštiti i postupanju s djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske određuju se radnje postupanja policijskog službenika prilikom izricanja mjere policijskog upozorenja. Naime, u ovoj zakonskoj odredbi govori se o nizu pravila prema kojima postupaju policijski službenici prilikom izricanja policijskog upozorenja, a jedno od njih jeste svakako ono koje predviđa da policijski službenik ispituje maloljetnika u prisustvu njegovog branioca.

uslovljava nepokretanje postupka prema maloljetniku ispunjenjem odgovarajuće vaspitne preporuke iz člana 26 ZOM RS (Mitrović, 2014, str. 663-675). Ovakva zakonska rješenja su u skladu sa tendencijom posebne zaštite optuženih maloljetnih lica koja su na bilo koji način ugrožena, fizički ili psihički (Simović *i sar.,* 2013, str. 234). Na kraju, prednje zakonsko rješenje odgovara i međunarodnim standardima o zaštiti prava maloljetnika koji se izražavaju kroz načelo o zaštiti "najboljih interesa djeteta i maloljetnika" (*the best interests of the child*) (Simović *i sar.,* 2013, str. 234). Postupanje protivno zakonskoj odredbi o obaveznoj odbrani maloljetnika predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka.

Imajući u vidu značaj stručne odbrane maloljetnog učinioca krivičnog djela, te neophodnost što većeg stepena povjerenja maloljetnika u "svog" branioca, zakonodavac je na adekvatan način riješio i pitanje izbora branioca (Soković, Bejatović, 2009, str. 135-136). Naime, izbor branioca, po pravilu vrši maloljetni učinilac krivičnog djela, odnosno to za njega čine lica koja su mu bliska (najčešće je to njegov zakonski zastupnik ili su to pojedini njegovi srodnici, bez obzira na stepen srodstva) (Mitrović, 2014, str. 663-675). Samo u slučaju da navedena lica ne iskoriste ovu mogućnost, odnosno da ne uzmu branioca maloljetniku, njega, na prijedlog tužioca za maloljetnike ili policijskog službenika, po službenoj dužnosti, postavlja postupajući sudija za maloljetnike (član 77 stav 3 ZOM RS) (Mitrović, 2014, str. 663-675). S ciljem obezbjeđenja kvalitetne stručne odbrane maloljetnika, zakonodavac je predvidio da branilac, odnosno advokat maloljetnika *mora imati* posebna znanja propisana zakonom iz oblasti dječijih prava, prestupništva mladih i njihove krivičnopravne zaštite.[9]

Branilac koji se stara o zaštiti dostojanstva maloljetnika, odnosno njegovoj privatnosti i pravu na odbranu, u postupku prema maloljetnom licu ima sva ona prava koja mu pripadaju i u svakom drugom krivičnom postupku, pa čak i značajan broj prava više od toga, jer on, primjera radi, može izjaviti žalbu protiv presude, odnosno rješenja donesenog u krivičnom postupku prema maloljetniku i protiv volje maloljetnika (Perović, 2008, str. 224).

[9] Pravo na branioca danas je prošireno u praksi, prije svega Evropskog suda za ljudska prava novim zahtjevom koji se odnosi na *pravo na kompetentnog branioca* (a to bi u svakom slučaju bio onaj branilac koji ima posebna znanja propisana zakonom iz oblasti dječijih prava, prestupništva mladih i njihove krivičnopravne zaštite).

EDUKACIJA I SPECIJALIZACIJA BRANILACA - ADVOKATA KOJI POSTUPAJU U POSTUPCIMA PREMA MALOLJETNICIMA

Jedno od najvažnijih načela kaznenih (krivičnih i prekršajnih) postupaka prema maloljetnicima predstavlja načelo edukacije koja vodi specijalizaciji svih službenih učesnika u kaznenim postupcima prema maloljetnicima.[10] Naime, odredbom člana 197 ZOM RS propisana je kontinuirana i obavezna edukacija svih onih lica, pa i branilaca, odnosno advokata, koja u svom svakodnevnom radu postupaju u kaznenim postupcima prema maloljetnicima. Ova, itekako važna edukacija vodi svojevrsnoj specijalizaciji svih učesnika, odnosno advokata, odnosno ostvarenju zahtjeva zakonodavca u pogledu uslova koje moraju ispunjavati svi učesnici (pa i advokati) u postupcima prema maloljetnicima datih u odredbama čl. 12, 17 i 18 ZOM RS koje se upravo odnose na posjedovanje afiniteta za rad sa djecom i specijalnih znanja o pravima djeteta i prestupništvu mladih, kao i drugih znanja i vještina koje svakog učesnika u postupku prema maloljetniku čine kompetentnim za rad na slučajevima maloljetničkog prestupništva. Obavezna specijalizacija advokata koji postupaju u ovim postupcima je važan korak u zaštiti prava maloljetnika u krivičnom postupku imajući u vidu da je odbrana u predmetima maloljetničkog pravosuđa odgovoran posao koji zahtijeva posebna znanja o pravima djeteta, maloljetničkom pravosuđu i restorativnoj pravdi, kao i posebne vještine u pristupanju maloljetniku, načinima komunikacije sa njim i omogućavanju njegove participacije u postupku kroz saradnju i jasno i potpuno informisanje maloljetnika o njegovim pravima i mogućnostima (Banić, 2012, str. 116-121). Sličnu normu, odnosno obavezu posjedovanja posebnih znanja sudija, socijalnih radnika, advokata i policijskih službenika koji rade u prekršajnim postupcima sa maloljetnicima, kao i rokove za sticanje propisanih certifikata, propisuje i odredba člana 241 Zakona o prekršajima Republike Srpske (2014). Treba naglasiti da se certifikat, odnosno uvjerenje o stručnoj osposobljenosti sudija, policijskih službenika, socijalnih radnika i advokata koje je stečeno prema odredbama ZOM RS,

[10] Da bi maloletnici aktivno učestvovali u postupku, te ispoljili svoje lične potrebe koje će bitno uticati na izbor sankcije, potrebno je da sa njima sarađuju specijalno obučeni stručnjaci. Zato je izuzetno bitno da se radi na edukaciji policajaca, tužilaca, sudija i socijalnih radnika. Osim što bi ova lica trebalo da poznaju dokumente koji uređuju pravni položaj deteta u sukobu sa zakonom, neophodno je da oni budu upućeni i u osnove pedagogije i psihologije. Iznad svega, bitno je da su u pitanju stručnjaci koji imaju afinitete za rad sa decom, kao i lične kvalitete za ovako odgovoran posao (Kovačević, 2014, str. 879-894).

priznaje i u postupanju po odredbama Zakona o prekršajima Republike Srpske.

Specijalizacija službenih lica koja postupaju prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela predviđena je nizom međunarodnih pravnih dokumenata. Prije svega, Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za maloljetničko pravosuđe (Pekinška pravila), u Pravilu 22.1 propisuju: "Profesionalno obrazovanje, obučavanje na radu, kursevi za obnavljanje znanja i drugi odgovarajući modaliteti učenja koristiće se kako bi se uspostavila i održavala neophodna profesionalna stručnost svih kadrova koji se bave maloljetničkim slučajevima". Isto tako, i Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za mjere alternative insttucionalnom tretmanu (Tokijska pravila, 1990), u Pravilu 16.1 naglašavaju "obavezu obuke osoblja u smislu ukazivanja na njihovu odgovornost za prevaspitavanje prestupnika, odnosno za poštovanje prava prestupnika i zaštitu društva". Prema ovom pravilu, "osoblje se podvrgava obuci prije nego što stupi na posao, ali i poslije stupanja na posao, s ciljem održavanja svog znanja i stručnosti, odnosno usavršavanja". Kvalifikovanost i obučenost osoblja koje se bavi maloljetnicima lišenim slobode definisana je i u Pravilu V 81 Havanskih pravila (1990) prema kojem "osoblje treba da bude kvalifikovano i da obuhvati dovoljan broj stručnjaka kao što su nastavnici, instruktori, savjetnici, socijalni radnici, psihijatri i psiholozi", dok Rijadske smjernice (1990) u Pravilu VI 58 predviđaju kako "službenike organa za sprovođenje zakona i drugo odgovarajuće osoblje oba pola treba obučiti da odgovore posebnim potrebama mladih, treba ih upoznati, u najvećoj mogućoj mjeri, sa programima i mogućnostima za upućivanje maloljetnika na programe kojima se mladi izuzimaju iz pravosudnog sistema (tzv. diverzioni programi) i obezbijediti primjenu ovih programa i mogućnosti"(Mitrović, Lj., Mitrović, G., 2011, str. 279-290).

Kada je advokatska služba u pitanju, u Republici Srpskoj, prema odredbi člana 197 ZOM RS (odnosno stava 2 člana 241 Zakona o prekršajima Republike Srpske), o stručnom usavršavanju advokata koji postupaju, odnosno prije svega *brane* u krivičnim i prekršajnim postupcima maloljetne učinioce krivičnih i prekršajnih djela brine Advokatska komora Republike Srpske. Ona to radi realizujući saradnju, prije svega sa Centrom za edukaciju sudija i tužilaca Republike Srpske, ali i naučnim ustanovama, profesionalnim udruženjima i nevladinim organizacijama. Oblici ove saradnje svode se na stručna savjetovanja, seminare, provjere znanja i druge oblike dodatnog osposobljavanja stručnih lica koja rade na poslovima maloljetničkog

prestupništva, odnosno delinkvencije, a sve prema Programu edukacije koji je 2010. godine donio ministar pravde. Shodno tome, prema zakonskoj odredbi, branilac kojeg postavlja sudija za maloljetnike, odnosno branilac po službenoj dužnosti *mora* imati posebna znanja propisana zakonom iz oblasti dječijih prava, prestupništva mladih i njihove krivičnopravne zaštite (jedinstven je takođe stav u Republici Srpskoj, odnosno Bosni i Hercegovini i da branilac kojeg samostalno bira maloljetno lice, odnosno njemu bliska lica, svakako iz razloga kompleksnosti, odnosno složenosti odbrane, ali i psihofizičkih svojstava njegovog branjenika, mora imati posebna znanja, mada ima i drukčijih mišljenja) (Lazin, 2008, str. 175).

Posebno imajući u vidu obavezu propisanu odredbom člana 197 ZOM RS, Program edukacije o sticanju posebnih znanja i kontinuiranom stručnom osposobljavanju i usavršavanju lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece i maloljetnika, odnosno "ostalih" učesnika u postupku prema maloljetnicima (u daljem tekstu: Program edukacije) donio je ministar pravde oktobra 2010. godine.

U odredbi člana 1 Programa edukacije utvrđeni su tematski ciklusi koji se odnose na stručno usavršavanje lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece (obavezna edukacija), odnosno policijskih službenika, socijalnih radnika, medijatora, advokata i radnika zaposlenih u kazneno-popravnim zavodima i zavodskim ustanovama u smislu njihove specijalizacije za postupanje sa maloljetnim učiniocima krivičnih djela, kao i za njihovo postupanje sa djecom i maloljetnim licima kada se pojavljuju kao oštećeni u krivičnom postupku (Mitrović, Lj., Mitrović, G., 2011, str. 279-290).

Programom edukacije predviđeno je da edukacija obuhvata, odnosno da se sprovodi organizovanjem tri tematska ciklusa kroz koja se stručno usavršavaju naprijed pobrojani službeni učesnici u postupcima prema maloljetnicima, i to:

a) prvi tematski ciklus tokom kojeg se obrađuju sljedeća pitanja, i to: etiologija i fenomenologija maloljetničke delinkvencije; maloljetničko materijalno krivično pravo (odnosno sistem zakonskih propisa kojima se određuje krivičnopravni status i položaj maloljetnih učinilaca krivičnih djela, zatim sistem krivičnih sankcija za maloljetnike, te alternativne mjere); maloljetničko procesno krivično pravo (odnosno sistem zakonskih propisa kojima se određuje pojam, organizacija i nadležnost organa maloljetničkog krivičnog pravosuđa, pokretanje i vođenje

krivičnog postupka prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela, tok i arhitektonika prvostepenog postupka prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela i postupak po pravnim lijekovima prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela) i maloljetničko izvršno krivično pravo (odnosno sistem zakonskih i podzakonskih propisa kojima se određuje organizacija, nadležnost i uloga državnih organa u oblasti maloljetničke delinkvencije, kao i postupak izvršenja izrečenih maloljetničkih krivičnih sankcija i drugih alternativnih mjera koje se primjenjuju prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela);

b) tokom drugog tematskog ciklusa sprovodi se stručno osposobljavanje i usavršavanje koje se odnosi na izučavanje, odnosno primjenu podzakonskih akata u oblasti maloljetničkog prestupništva, odnosno primjenu: Pravilnika o primjeni vaspitnih mjera posebnih obaveza prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela (2010) iz člana 35 stav 9 ZOM RS, Pravilnika o primjeni vaspitnih preporuka prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela (2010) iz člana 124 stav 2 ZOM RS, Pravilnika o disciplinskoj odgovornosti maloljetnika koji se nalaze na izvršenju zavodskih vaspitnih mjera i izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora (2010) iz člana 153 stav 1 ZOM RS, Programa edukacije o sticanju posebnih znanja i kontinuiranom stručnom osposobljavanju i usavršavanju lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece i maloljetnika iz člana 197 stav 2 ZOM RS i Pravilnika o primjeni mjere policijskog upozorenja iz člana 124 stav 1 ZOM RS (Mitrović, Lj., Mitrović, G., 2011, str. 279-290).

Tokom ovog, drugog ciklusa razmjenjuju se iskustva učesnika edukacije u primjeni Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u praksi, odnosno zaštiti djece žrtava krivičnih djela i njihovoj resocijalizaciji – kroz praktične primjere (Mitrović, Lj., Mitrović, G., 2011, str. 279-290).

c) treći ciklus edukacije odnosi se na obradu, odnosno elaboraciju najvažnijih međunarodnopravnih standarda koje nalazimo u međunarodnopravnim dokumentima, i to onih koji se tiču standarda u zaštiti maloljetnika, kao i njihovu primjenu, te posebno obradu pitanja iz oblasti psihologije maloljetnika.

Polaznici specijalizacije, odnosno stručnog usavršavanja, prema odredbama člana 4 Programa edukacije, po završetku svakog tematskog ciklusa dobijaju potvrde o učešću na konkretno organizovanoj edukaciji koje su uslovnog karaktera. S druge strane, ove potvrde podrazumijevaju obavezu za sve polaznike stručnog usavršavanja prema kojoj oni moraju da

prođu (prisustvuju) sva tri ciklusa specijalizacije koja su opet uslov za sticanje konačnog sertifikata o završetku specijalizacije (Mitrović, Lj., Mitrović, G., 2011, str. 279-290).

Sertifikaciju polaznika specijalizacije vrše one organizacije i ustanove koje pribave odobrenje Ministarstva pravde Republike Srpske i sprovedu edukaciju navedenih lica prema Programu edukacije. S druge strane, Ministarstvo pravde Republike Srpske ima obavezu vođenja posebne evidencije sa podacima svih sertfikovanih polaznika specijalizacije.

Prema podacima Ministarstva pravde Republike Srpske od 2010. godine kada je u Republici Srpskoj sprovedena prva edukacija advokata prema Programu edukacije do danas, sertifikovana su 404 advokata u Republici Srpskoj. Svjesna potrebe za edukovanjem novih advokata iz ove oblasti, a u cilju kvalitetnog pružanja odbrane maloljetnika, Advokatska komora Republike Srpske je u 2025. godini sama finansirala i u saradnji sa Ministarstvom pravde Republike Srpske sprovela obuku 100 advokata (edukacije se nastavljaju i ove godine osnivanjem Advokatske akademije). Ovim edukacijama obuhvaćeni su advokati upisani u imenik advokata Advokatske komore Republike Srpske. Inače, od donošenja zakona do danas, sve dosadašnje edukacije advokata organizovalo je Ministarstvo pravde Republike Srpske, uz značajnu materijalnu pomoć međunarodnih organizacija, prije svega pojedinih ambasada, UNICEF-a i Save the children-a. Tako je prva edukacija organizovana kao zajednički projekat Ministarstva pravde Republike Srpske i Ambasade Italije,[11] na način da je prvi ciklus edukacije realizovan u drugoj polovini 2010. godine uz finansijsku pomoć i pokroviteljstvo Ambasade Italije, dok su drugi i treći ciklus organizovani tokom 2013. godine. Nakon toga, po zajedničkom projektu Ministarstva pravde Republike Srpske, UNICEF-a i Save the children-a, naredna edukacija je organizovana u jesen 2015. godine. Na kraju, edukacije za tzv. ostale učesnike u postupcima prema maloljetnicima u sukobu sa zakonom su

[11] Rješenjima ministra pravde Republike Srpske iz 2010, 2015, 2018, 2021 i 2024. godine autor ovog referata imenovan je u radnu grupu za provođenje edukacije svih učesnika u postupku prema maloljetnicima propisane ZOM RS. Inače, radna grupa je obrazovana s ciljem stručnog osposobljavanja policijskih službenika, socijalnih radnika, medijatora, advokata, zaposlenih u kazneno-popravnim ustanovama i zavodima, te drugih lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece i maloljetnika, u smislu njihove specijalizacije za postupanje sa maloljetnim učiniocima krivičnih djela i prekršaja, kao i za postupanje sa djecom i maloljetnim licima koja se pojavljuju kao oštećeni u krivičnom postupku.

organizovane i 2018, 2021 i 2024. godine kada se radilo o zajedničkim projektima Ministarstva pravde Republike Srpske i UNICEF-a.

Po zajedničkom projektu Pravosudne komisije Brčko distrikta BiH i UNICEF-a, rješenjem Pravosudne komisije broj: SuPK-02-1752/24-I od 9. avgusta 2024. godine sprovedena je edukacija svih učesnika u postupku prema maloljetnicima (izuzev sudija i tužilaca) propisana Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Brčko distrikta BiH, a za područje Brčko distrikta BiH.[12]

LITERATURA

Banić, M. (2012) 'Mesto i uloga branioca u krivičnom postupku prema maloletnim učiniocima krivičnih dela u Republici Srbiji' u: Stevanović, I. (ur.), *„Maloletničko pravosuđe u Republici Srbiji"*. *Zbornik radova sa druge godišnje konferencije Saveza za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima*. Beograd: Centar za prava deteta, 116-121.

Đurđić, V. (2010) 'Evropski standardi zaštite sloboda i prava osumnjičenih i okrivljenih lica', *„Krivično zakonodavstvo Srbije i standardi Evropske unije''. Zbornik radova sa XLVII redovnog godišnjeg savetovanja Srpskog udruženja za krivičnopravnu teoriju i praksu*, Zlatibor, 24-26. septembar 2010.

Kovačević, M. (2014) 'Maloletničko pravosuđe u Evropi i maloletnici kao aktivni učesnici krivičnog postupka'. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 51, 879-894.

Lazin, Đ. (2008) 'Princip oportuniteta u pokretanju postupka prema maloletnicima', *Međunarodni naučni skup "Krivičnopravna pitanja maloletničke delinkvencije"*. *Zbornik radova*, Beograd, 21–22. mart 2008. Beograd: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, str. 169-182.

Mitrović, Lj. i Mitrović, G. (2011) 'Specijalizacija svih službenih učesnika u postupku prema maloljetnicima'*, Međunarodni naučni skup „Aktuelna pitanja u primjeni krivičnog zakonodavstva". Zbornik radova,* Banja Luka, 4-5. februar 2011. godine. Banja Luka: Pravni fakultet u Banjoj Luci.

Mitrović, Lj. (2015) 'Stručnost procesnih učesnika u postupku prema maloljetnicima u Republici Srpskoj – dosadašnja iskustva i kako dalje'. *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, *53*(2-3)109-124.

[12] Autor ovog referata bio je dio tima za sprovođenje i ove edukacije u Brčko distriktu BiH.

Mitrović, Lj. (2014) 'Branilac u postupku prema maloljetnicima', "*Optuženje i drugi krivičnopravni instrumenti državne reakcije na kriminalitet".* Zbornik radova sa LIV redovnog godišnjeg savetovanja Srpskog udruženja za krivičnopravnu teoriju i praksu, Zlatibor, 18-20. septembar 2014. Beograd: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.

Perović, Z. (2008) 'Branilac kod maloljetnih okrivljenih lica', *Međunarodni naučni skup „Krivičnopravna pitanja maloljetničke delinkvencije"*. *Zbornik radova*, Beograd, 21-22. mart 2008. Beograd: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.

Simović, M. *i sar.* (2010) *Komentar Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske*. Banja Luka: Međunarodno udruženje naučnih radnika – AIS, Banja Luka.

Simović, M. *i sar.* (2013) *Maloljetničko krivično pravo.* Istočno Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu.

Soković, S. i Bejatović, S., (2009) *Maloletničko krivično pravo*. Kragujevac: Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu.

Pravni izvori

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Council of Europe, 4 November 1950.

Convention on the Rights of the Child, United Nations General Assembly Resolution 44/25, 20 November 1989.

Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti maloljetnika koji se nalaze na izvršenju zavodskih vaspitnih mjera i izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora, Službeni glasnik Republike Srpske, broj 101/2010.

Pravilnik o primjeni vaspitnih mjera posebnih obaveza prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela, Službeni glasnik Republike Srpske, broj 101/2010.

Pravilnik o primjeni vaspitnih preporuka prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela, Službeni glasnik Republike Srpske, broj 101/2010.

United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency – The Riyadh Guidelines, United Nations General Assembly Resolution 45/112, 14 December 1990.

United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty – The Havana Rules, United Nations General Assembly Resolution 45/113, 14 December 1990.

United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures – The Tokyo Rules, United Nations General Assembly Resolution 45/110, 14 December 1990.

United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice – The Beijing Rules, United Nations General Assembly Resolution 40/33, 29 November 1985.

Ustav Republike Srpske sa Amandmanima od I do CXXII, Službeni glasnik Republike Srpske, broj 21/1992 – prečišćeni tekst; 28/1994, 8/1996, 13/1996, 15/1996, 16/1996, 21/1996, 21/2002, 26/2002, 30/2002, 31/2002, 69/2002, 31/2003, 98/2003, 115/2005, 117/2005 i 48/2011 i Službeni glasnik BiH, broj 73/2019 – Odluka US BiH.

Zakon o advokaturi Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, broj 80/2015.

Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 53/2012, 91/2017, 66/2018 i 15/2021.

Zakon o prekršajima Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 63/2014, 36/2015 – odluka US, 110/2016, 100/2017, 19/2021 – odluka US i 90/2023.

Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 13/2010, 61/2013 i 68/2020.

Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, broj 44/2011.

Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 7/2014 i 74/2020.

© 2026 by authors

Ovaj rad se objavljuje pod licencom Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)